

Ach kind toch

Cornald Maas

Ach kind toch

Een verhaal van moeder en zoon

2018 Prometheus Amsterdam

Voor Martijn van Schieveen

© 2018 Cornald Maas

Omslagontwerp Sander Patelski

Foto omslag archief Cornald Maas

Foto auteur Nico Kroon

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3717 5

Een app van mijn moeder, 1 oktober 2016:

Ach kind toch,
ik krijg wel eens op mijn kop dat ik je te veel
verwend heb, maar dat is dan maar zo. Ik ben blij
dat ik zo'n lieve zoon heb.

1

Ruim dertig jaar nadat ze uit elkaar zijn gegaan belt mijn vader mijn moeder. Voor het eerst. Of hij, vanwege een reünie van zijn middelbare school bij haar om de hoek, zijn auto op haar inrit mag parkeren. Dat mag.

Die dag vraagt ze hem binnen, en leidt ze hem rond in haar huis in Bergen op Zoom waarin hij nog nooit een voet heeft gezet. Ze halen herinneringen op aan de tijd dat ze nog bij elkaar woonden in het Zoomhuis, zoals zij het noemen, aan het riviertje de Zoom, op een steenworp afstand. En mijn vader praat honderduit, over hoe hun huis vroeger was ingericht, en over waar de meubels die hij nu herkent toen stonden.

Hij helpt mijn moeder bij het inschenken van de koffie. Ze wisselen verhalen uit over hun drie kinderen en de kleinkinderen. En ze praten over het feest dat mijn vriend zal geven voor zijn vijftigste verjaardag. ‘Trek dan de kleren maar aan die je nu aan hebt,’ zegt mijn moeder. ‘Niet zo’n crèmekleurige broek, want die staat je minder goed.’ Mijn vader grinnikt. ‘Corry, het is net als vroeger, je bent niks veranderd.’

Twee weken later reizen mijn ouders samen af naar het feest in Amsterdam, met mijn broer als chauffeur. ‘Kijk

'ns wat ik heb aangetrokken,' zegt mijn vader triomfante-
lijk tegen mijn moeder. Op het feest loopt hij meteen op
een vriendin af. 'Drie keer raden hoe ik hier gekomen ben.'
Zij antwoordt, een beetje verwonderd: 'Met de auto?' 'Ja,'
zegt mijn vader, 'maar samen met Corry, op de achterbank.'

2

Bergen op Zoom, 10 november 1985

Lieve Cornald,

Even een brief. Het is vandaag zondag. Het stormt, het is buiten akelig triest – precies zoals het bij mij vanbinnen is. Ik geloof dat niemand mij kan helpen, ook de psycholoog niet met wie ik binnenkort een afspraak heb. Hoe kom ik hier ooit uit?

Met pa en mij gaat het slecht. Steeds opnieuw begint hij over het verleden, en zegt hij dat ik niks doe met zijn verhalen en met de pogingen die hij onderneemt om ons huwelijk te redden. Hij zegt dat ik met een ontevreden en chagrijnig gezicht thuis zit, en dat ik, als het zo doorgaat, maar beter zo snel mogelijk naar 'die vent' kan vertrekken. Net vroeg hij me of we een eindje zouden gaan rijden met de auto en dan weer wat zouden praten, maar ik zei dat ik daar geen zin in had en dat ik jou een brief wilde schrijven. Nu is hij kwaad de deur uit gelopen. 'Voor het eind van de week kun je maar beter weg zijn,' heeft hij geroepen. We hebben

constant ruzie. En ruzie heb ik nooit gewild met hem.

Ik weet ook best dat ik verkeerd bezig ben. Ik zit maar te piekeren, durf amper naar buiten, en zodra er wordt aangebeld of wanneer de telefoon gaat krijg ik last van panische angst. Ik heb werkelijk nooit gedacht dat ik ooit in mijn leven zo veel problemen zou krijgen. En dat zou allemaal nog niet zo erg zijn als er een uitweg was – maar die is er niet. We komen er samen niet uit.

Pa is natuurlijk ook ongelukkig, net als ik. Ik neem hem ook niks kwalijk. Het is een goeie man. Maar één ding is me echt wel duidelijk geworden: ik hou veel van Hans, ik had niet verwacht dat het zo diep zou zitten, en ik krijg hem niet uit m'n gedachten. Wat denk je, zou een paragnost uitkomst bieden? Of is dat allemaal maar flauwekul? Of vraag ik te veel? Sorry nog voor dat stomme telefoontje van laatst. Ik val steeds weer terug op jou, en ik weet ook wel dat dat niet goed is.

Enfin jongen, ik ben blij dat je vrijdag weer even naar huis komt vanuit Leiden en dat ik je dan zie. Dat maakt de week toch nog goed. Dat galabal waar je binnenkort naartoe gaat – dat zou ik ook nog wel eens willen meemaken. Ik heb geloof ik altijd geloofd in sprookjes en ik geloof er nog steeds in, en dat op mijn leeftijd. Maar misschien bestaan die sprookjes voor mij wel niet.

Het lucht me op dat ik je even heb kunnen schrijven.

Groetjes, kusjes,
Corry

ps Heb jij niet ergens het plaatje 'Woman in love'
van Barbra Streisand? Ik zou de tekst van dat lied
namelijk graag precies op papier willen hebben.
Uiteraard in het Engels.

3

Mijn moeder heeft mij haar leven lang betrokken bij haar wel en wee. Nadat ik op mijn achttiende het ouderlijk huis had verlaten om te gaan studeren deed ze in talloze brieven (en later in mails, sms'jes en appjes) verslag van haar leven. Ze besprak met mij dingen die ze niet eens met mijn vader deelde. Ze maakte haar zorgen kenbaar en vroeg om advies. En ze beschreef uitvoerig haar verlangens, en hoe onbereikbaar die soms leken.

Mijn vader staarde zich nooit blind op wat toch niet binnen handbereik was. Hij bood mijn moeder juist stabiliteit en veiligheid. Maar hij gaf haar ook de ruimte als ze zo nu en dan wilde ontsnappen. Zij droomde zichzelf een groter leven, en hield mijn vader voor dat het zo jammer was dat hij na de middelbare school geen Frans was gaan studeren. Hij had ervoor gekozen om in de voetsporen van zijn vader te treden en bouwde diens brandstoffenhandel uit tot transportbedrijf, samen met zijn broers. Mijn vader nam zijn leven lang genoeg met weinig, was trouw aan zijn familie, zijn geloof en zijn wekelijkse partijtje biljart en verheugde zich, na een zaterdag flink tuinieren, op een tv-avondje met het hele gezin. *Studio Sport* was, op zondag, de voorbode van alweer een week hard werken. Dat mijn

moeder samen met mij in haar kever door Bergen op Zoom scheurde, op zoek naar vriendinnen en vermaak, vond hij best. Ook dat ze elke donderdag bij vrienden in het Vlaamse Essen, net over de grens, wilde logeren. Op zaterdagen gingen we geregeld met het hele gezin naar hun grote huis, een voormalige pastorie. Daar werd juist níet op gezette tijden gegeten en gedronken. Mijn moeder en de heer des huizes maakten plannen voor bezoekjes aan musea en antiekbeurzen, terwijl zijn vrouw en mijn vader rolluiken repareerden en plafonds schilderden. Mijn moeder was opgetogen toen de zoon van haar vrienden haar een singletje van George McCrae gaf – op ‘Rock your baby’ had ze met de heupwiegende Amerikaanse soulzanger wel eindeloos willen dansen.

Mijn moeder nam steeds meer ruimte, en mijn vader liet haar haar gang gaan, zolang hij ook maar zijn eigen plan kon trekken en, in volledige toewijding, de kost kon verdienen. Werd het niet eens tijd dat hij, ter gelegenheid van het nieuwe kantoor, een feestelijke openingsborrel zou organiseren? Daarvan zag hij het nut niet in. ‘Ik leef hier m’n eigen leven,’ zei hij, meer dan eens. Of: ‘Mij verander je toch niet.’

Het leven met mijn vader was voor mijn moeder uiteindelijk te weinig avontuurlijk. In 1986 scheidde mijn ouders, na een periode vol twijfel. Dan was mijn moeder thuis, dan vertrok ze weer, om even later toch opnieuw voor mijn vader te kiezen omdat ze zich schuldig voelde. Uiteindelijk hakte ze de knoop door en vertrok ze voorgoed. ‘Wij weten beiden dat we niet meer samen kunnen leven,’ schreef ze

me. 'Ik kan niet bij pa op de Zoom blijven als ik niet meer van hem hou – dat zou gemeen zijn.'

Ze liet haar aanspraak op het inmiddels opgebouwde pensioen varen omdat ze, in het belang van de kinderen, geen juridisch gedoe wilde. Mijn moeder brak resoluut met haar verleden en ging, samen met haar nieuwe liefde Hans, buiten Bergen op Zoom wonen. Daar was ze op veilige afstand van achterklap en harde oordelen, en was de kans minimaal dat ze familie van mijn vader of andere bekenden tegen het lijf zou lopen. 'Och Cornald, je moest eens weten,' vertelde ze me als ze tóch iemand was tegengekomen die haar keuze blijkbaar veroordeelde. 'Als blikken konden dóden... Ik zit er nog van na te trillen.'

Ik studeerde in Leiden toen mijn ouders definitief uit elkaar gingen. Mijn twee jaar jongere broer, die een succesvol atleet was, trainde in het Amerikaanse El Paso en was blij dat hij het gedoe rond de scheiding achter zich kon laten. Maar mijn zeven jaar jongere zusje werd dagelijks geconfronteerd met het tumult dat een naderende echtscheiding onvermijdelijk met zich meebrengt en had niet de zorgeloze jeugd die mijn broer en ik hadden gehad. Haar prestaties op school begonnen er onder te lijden – ze bleef zelfs zitten. Ik voelde me verantwoordelijk voor haar, en belde de ouders van haar beste vriendin om te vragen of ze daar een tijdje mocht wonen. Na de scheiding ging ze met mijn moeder mee, en kreeg ze te maken met een nieuwe man aan wie ze wennen moest, en met een vader die verdrietig was, zichzelf beklaagde, en nooit eerder alleen had gewoond maar nu voor zichzelf moest zorgen.

Ik waakte, zo goed en zo kwaad als dat ging, op afstand over mijn zusje. Ik belde haar vaak en probeerde haar moed in te spreken. Heel veel later, kort voor haar veertigste verjaardag, besloot ze om toch nog een tweede kind op de wereld te zetten. Want dan zou haar dochter, redeneerde ze, in elk geval een zusje of broertje krijgen met wie ze eventuele problemen met hun ouders zou kunnen bespreken.

Tijdens het feest voor mijn vijftigste verjaardag haalde ze in een speech herinneringen op aan ons contact in de periode nadat mijn ouders uit elkaar waren gegaan. Een ingelijste foto zette haar verhaal kracht bij: mijn zusje, een baby nog, wordt in de Zeeuwse branding vastgehouden door mijn moeder, terwijl ik haar een kusje op haar voorhoofd geef.

Mijn moeder heeft me wel eens verteld dat ik al tijdens mijn kinderjaren niet begreep wat ze bij mijn vader te zoeken had. 'Jij hebt me toen al gezegd dat ik ooit bij hem weg moest gaan.'

Ik herinner me daar niets van.

4

Hoogerheide, 29 april 1986

Hallo Cornald,

Ik vind het vervelend hoe ons laatste gesprek verlopen is, toen we het over jouw afstuderen hadden, en je aangaf dat Hans daarbij niet aanwezig kan zijn, vanwege je vader. Ik snap natuurlijk goed dat je gespannen bent: je zit in de laatste fase van je studie, je bent heel geconcentreerd met je examens bezig en dan krijg je deze problemen ook nog aan je hoofd – ik onderschat het niet.

Dat jij pa boven Hans stelt is begrijpelijk en logisch, het is en blijft je vader. Maar dat hij zich, net als oma, zo negatief uitlaat over Hans, dat pik ik niet. Natuurlijk zal het in het begin voor iedereen moeilijk zijn. Ook jij zal moeten wennen aan de nieuwe situatie. De kinderen zijn toch de dupe, hoewel ik probeer zoveel mogelijk met jullie rekening te houden. En ik vind het vervelend dat er nu op 11 juli, de dag van jouw afstuderen, toch zo'n stempel wordt gedrukt. Ik heb vaak gedacht:

hoe gaan we dit oplossen? Eerst dacht ik dat je eind september zou afstuderen, en dan was er al wat meer tijd overheen gegaan, en was het misschien wat minder ingewikkeld geweest. Ik wist ook niet wat je precies van plan was. Het was fijn geweest als je hier langs was gekomen en we er uitgebreid over gesproken hadden – ik praat liever met je dan dat ik het allemaal in een brief schrijf, zeker in deze situatie. Maar goed, ik leg me bij je beslissing neer.

Op de dag van jouw afstuderen zullen Hans en ik in ondertrouw zijn, en op 1 augustus gaan we trouwen, wat jij misschien niet zult hebben verwacht. Als je daar problemen mee hebt neem ik het je niet kwalijk. Ik begrijp best dat jij niet zit te wachten op een moeder die voor de tweede keer gaat trouwen. Maar geloof me: we willen het alle twee graag en zijn dolgelukkig met elkaar. En we hebben duidelijke afspraken gemaakt zodat we de fouten die we eerder maakten niet nog een keer herhalen.

Wat ik de laatste tijd goed merk: dat ik lang alleen voor de kinderen heb geleefd en me alleen daarvoor heb ingezet. Maar jij bent ook altijd een steun voor me geweest. Daar ben ik je dankbaar voor. En ik heb begrip en respect voor jouw standpunten. Ik wens je in elk geval heel veel sterkte met de laatste loodjes van je studie. Je hebt nooit een tentamen gemist en altijd hoge cijfers gehaald, je hebt een heel mooie afstudeerdag verdiend. En ik leef, wat je studie betreft,

echt genoeg met je mee, al denk je wel eens van niet.

Ik hoop spoedig van je te horen.

Groetjes, kusjes,
Corry

ps Als mijn brief hier en daar verwarrend is en ik het niet mooi heb opgeschreven moet je me dat maar niet kwalijk nemen.

Mijn moeder trouwde op een plek die ze een droomlocatie noemde: Kasteel de Haar bij het Utrechtse dorp Haarzuilens. Alle broers en zussen van Hans waren erbij, en ook zijn dochter uit een eerder huwelijk. Maar ik ontbrak, net als mijn broer die het op de valreep toch had laten afweten, tot verdriet van mijn moeder. Mijn zusje was er wél, samen met haar beste vriendinnetje, en ze vertelde me later dat ze deze feestelijke dag ook ingewikkeld had gevonden omdat ze zich soms zo alleen had gevoeld. Ze maakte er kennis met een nieuwe familie en de dochter van Hans, en zag dat mijn moeder gelukkig was, maar ook een beetje onzeker. En ze voelde zich er ook schuldig over dat ze die dag een paar keer had gedacht dat ze eigenlijk niet wilde dat haar moeder met een nieuwe man trouwde.

Mijn moeder woonde toen al in het West-Brabantse dorp Hoogerheide, waar zij en Hans een huis hadden gekocht.

Hoogerheide, 12 september 1986

Lieve Cornald,

Even een briefje om je te laten weten hoe gelukkig we zijn. Bevrijd van alle druk en spanning ben ik nu. We genieten van ons huis. Het is niet zo groot, wel heel gezellig, met mooie witte plavuizen, en geen huizen aan de overkant zodat het uitzicht vrij is. En er zijn boven drie slaapkamers, inclusief een logeerkamer, zodat je je eigen domein hebt als je hier komt logeren. Ik bridge elke dinsdagmiddag en heb het druk – de hoeveelheid administratie die ik voor een paar bedrijven doe is eerder toe- dan afgenomen. Met Hans z'n werk gaat het ook fantastisch. Financieel zijn er totaal geen problemen.

Ik vertel het je allemaal nog wel persoonlijk zodra ik je weer eens zie. Vroeger stuurde je nog wel 'ns een leuke kaart tussendoor, maar de laatste tijd is ons contact wat minder vind ik, en daar heb ik dan problemen mee. Maar ik wil er verder ook niet over zeuren. We kunnen nu in elk geval allemaal tot rust komen en gelukkig worden. Het zijn toch eigenlijk twee rotjaren geweest, ook voor jullie, en dat heeft me vaak pijn gedaan. Nogmaals bedankt voor alle begrip en steun. Hoor ik snel wat van je?

Liefs,
mama, Corry

5

Een anekdote die nog altijd wordt verteld, toch zeker door mijn vader. Ik ben drie jaar oud. Mijn vader werkt in de tuin, en ik vang op dat mijn moeder hem vertelt dat ze boodschappen gaat doen bij v&d, in het centrum van de stad. Even later komt een buurvrouw mijn vader waarschuwen. 'Jullie Cornald is de straat uit, op z'n driewieler!' Mijn vader, die niet heeft gemerkt dat ik weg ben gegaan, gaat achter me aan. Ver uit de buurt treft hij me aan, op de stoep, naast een drukke straat, vlak bij v&d. Wat ik van plan was, vraagt hij me. 'Mama toe,' zeg ik, 'mama toe.'